

יודוי מעשרות

א. מעשר שני | פרק ה', משנה י'

במנחה ביום טוב האחרון היו מתודין. כיצד היה הודוי, "בערתי הקדש מן הבית" (דברים כו), זה מעשר שני ונטע רבעי. "נתתיו ללווי", זה מעשר לוי. "וגם נתתיו", זו תרומה ותרומת מעשר. "לגר ליתום ולא למנה", זה מעשר עני, הלקט והשכחה והפאה אף על פי שאינן מעכבין את הודוי. "מן הבית", זו חלה:

ב. תוספות יו"ט | שם

מתודין - כתב החכם מהר"ר טוֹבֵדִיה ספורנו צפרשת כי תבא שהודוי על שחטאיו וזבנות אבותיו הולכנו לזכר הקדש מן הבית לזכר תת אותם לזכרות שהיו ראויים לתרומות ומעשרות כאמרו (יחזקאל ט) ולעמא אותם צמתותם צהעביר כל פטר רחס. ויאמר וגם נתתיו ללוי כמו ואף על פי שנתתיו ללוי וזולתו כמלתוך אעפ"כ אני מתפלל השקפה לטובה צמקום ההשקפה לרעה הראוי לטווי עכ"ד:

ג. משנה ראשונה | שם

היו מתודין. מ"ש תוי"ט צ"ש ר"ע ספורנו שהודוי היא שהולכנו לזכר לזכר תת אותם לזכרות וכו'. לא נהירא דהא תרומה לזדה אינו חייב להתודות ואינה טעונה וידוי אלא ככלל שאר המתנות כדתן פ"צ דזכורים מ"ב. ואי משום צכורות הוי תרומה עיקר צזה שהכהנים נכנסו תחתייהם אלא הודוי היא לנו שהשהה המתנות אללו ולא הפרישן או הפרישן ולא נתנם לזעליהן מיד ומעשר שני וזכורים שלא העלן לבית הצחירה. והלכך תרומות שהם לכהנים לא שכיח דמשהי להו משום תקלה ויכול ליתנם לכהן מיד בלא טורה. אבל מעשר שמוחר לזרים אינו צהול ליתנו מיד וכ"ש מעשר שני וזכורים שא"ל לו להעלותן מיד. ואשכחן שהתורה לא דברה אלא צמדי דשכיח צפי הצרוע ד' ק"ל משפט מלמד שהמתנות דין יכול אף חזה ושוק ת"ל זה. ופי רש"י דחזה ושוק דלכפרה ורז"ו אחי לא שכיח דמעכב ע"כ.

ד. עין אי"ה | שם

"במנחה ביו"ט האחרון היו מתודים, כיצד הי' הודוי ביערתי הקדש וגו'". כשם שצריך שיהי' מוטבע באדם גודל עוצם חובתו בעבודת ד', בעשות הטוב, וקדושת המעשים והדרכים, והישרת הדיעות והמדות בציוור בהיר מאד, עד שיבורר לו שאם גם יהי' משתדל בכל כחו לרדוף אחר הטוב והצדק, בכ"ז רחוק הדבר הוא שיצא באמת ידי חובתו הגמורה. וע"כ כך היא מדתן של צדיקים שהם משקיפים על עצמם כמקצרים בצדקה ומעשים טובים, ע"כ הם רחוקים מגאווה ומסובלים בענות צדק, עכ"ז אין טוב לאדם שמדה זאת תפעול עליו יותר מדאי, עד שתדריכהו מנוחה ותגזול ממנו ששוננו ושמחתו ושלות נפשו, בהשגתו בשכל בתורה, ובכל מדה טובה ומעגל טוב. ע"כ נתנה לנו התורה דרך להערה שצריך האדם שישמח ג"כ לפעמים גם בביטוי שפתים, על מעשה הטוב אשר עשה. וכפי המדה הראויה, לחזק לבבו בעבודה, ולשמח נפשו בפעלי יושר כתורה וכמצוה, ראוי ש[ת]ימצא בנפשו קורת רוח, וימלא שמחה ושלחה, ולא יהי' תמיד בעיניו כרשע וכמקצר, גם במקום שיצא באמת ידי חובתו. ע"כ כשם שיש תועלת גדולה לתיקון הנפש בוידוי העונות, כן יש ג"כ תועלת לפרקים קבועים, שאמנם רחוקים הם ואינם תדירים כ"כ כוידוי של החטאים, כדי שלא יזוח עליו לבבו ויהי' נוטה לעצלה לגאווה ולשרירות לב, אבל לפרקים תמצא תועלת לעבדי ד' ישרי דרך ג"כ בוידוי המצות, למען ישמח בהם בלבבו ויחזק ארחות חייו בדרך ד'. ע"כ הוקבעה מצות וידוי עם מצות הפרשת המתנות המחוייבות, שהם כוללות בקרבן את כלל כל חיובי התורה והשכל, שהם בכלל שש מערכות, דהיינו, הלאוין, והעשיון, מצות הציבור והיחיד, בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, וכולם ימצאו מקום במתנות

ה. שמונה קבצים | קובץ א', תתצ"ד

יותר יש להתיירא מפני השפלות ממפני הרוממות. ובצדקתך ירומו.

א. נפש החיים | שער ג', פרק ח'

עתה הראיתוך קצות דרכי היצר המתחפש בכל מיני תחבולות. כמו שאמרו רז"ל (קדושין ל:): "א"ר יצחק יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום, שנאמר "רק רע כל היום". שלא די לו שמתגבר בתחבולותיו שהתנכל על האדם מתמול שלשום. אלא שעוד מתחדש כל יום בחדשות, וכאלו אינו מסיתו לרע כלל, ואדרבה, מראה לאדם שכל מה שלמד תורה או פעל מצות, עדן לא היה בהם שום טוב, והוא רק רע כל היום. ובזה הוא מתגבר על האדם, כמו שאמרו ז"ל (סוכה נב:): על פסוק "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו" וכו' (תהילים לז, לז). והוא היצר הרע, הוא המלאך המוות מלא עינים, וצופה לראות הנוולד במה להכשיל (כי עיני צפיה הוא על דבר שעתידי להיות אחר כך), עד אשר האדם לא ידע להזהר עוד:

ישיבת כרם ביבנה

המחוייבות. הזהירות מאכילת טבלים הוא מתיחסת אל הלאוין, עצם מצות ההפרשה וקדושת התרומות בקריאת שם, ונתנה למי ששייכים להם מצד המצוה, היא בכלל העשיון, מצד החובה היחידית המוטלת על כל יחיד היא חובת היחיד, ומצד התכלית העולה לקיום הכהנים, תורתם ועבודתם בעם, היא מצות הציבור, מצד זכות הכהנים ויתר זוכי המתנות במתנותיהם היא משער מצות שבין אדם לחבירו, ומצד עצם הקדושה וההפקעה מאיסור טבל, היא בכלל מצות שבין אדם למקום. א"כ תיקון המעשרות כהלכתם הוא כולל את יסודי חובות האדם כולם, וללמד על הכלל יצאה תורה במצות וידוי, שלא יפליג האדם עצמו לדון תמיד את נפשו לכף חובה, ולמצא עצמו חייב ובלתי ממלא חובתו גם במקום שהוא ממלא אותה, כ"א ידון על עצמו ג"כ בקו האמת, בעין פקוהה לדעת את מעשהו למצא קורת רוח ושמחת לב במעשה הטוב, ואז יתבררו לו דרכיו, לדעת ג"כ את חלקי הרע שבהם, למען יסור מהם ביותר אומץ, בהיותו מעריך את שמחת לבבו בגלל הטוב, וצערו ועצבונו ונפילת רוחו בגלל הרע. ע"כ דרוש לנו וידוי המצות לפרקים לחזק לבבינו אל דרך ד', כמו שדרוש לנו וידוי הפשעים למען סור ממוקשי רע, ונכון מאד ג"כ להטביע בטבע האדם מדת היושר והצניעות. שגם במקום שע"פ התורה הוא מצווה לספר בשבח מעשיו שעשאו כתיקנם, מ"מ יהי' נוטה בטבעו הישר אל הענוה והצנע לכת, עד שיהי' הדבר עליו כמשא ויאחר כפי היכולת, עד שיבא למלאות החובה הזאת רק במועד היותר מאוחר שא"א לאחרו עוד, ומאחר שהמצווה הזאת היא ביו"ט של פסח כקבלת חז"ל, יאחרה עד הזמן היותר מאוחר שהוא מחוייב לקיים מצות קונו מאין דיחוי, יו"ט האחרון במנחה.

אהובי חביבי,
שלום וברכה!

מכתבך הגיע לידי. ודברייך הגיעו ללבי. דע לך חביבי כי עצם מכתבך מתנגד הוא לכל התאורים הנמצאים בו. והנני בזה להסביר לך תוכן משפט זה. רעה חולה היא אצלנו שכאשר מתעסקים אנו בצדדי השלימות של גדולנו, הננו מטפלים בסיכום האחרון של מעלתם. מספרים אנו על דרכי השלימות שלהם, בשעה שאנחנו מדלגים על המאבק הפנימי שהתחולל בנפשם. הרושם של שיחתנו על הגדולים מתקבל כאילו יצאו מתחת יד היוצר בקומתם ובציונם. הכל משוחחים, מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ-חיים זצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות, והנסיגות לאחור שמצא החפץ-חיים בדרך המלחמה שלו עם יצרו הרע, משל אחד מני אלף. ודי לנבון שכמותך לדון מן הפרט אל הכלל. התוצאה מזה היא כשנער בעל רוח, בעל שאיפה, בעל תסיסה מוצא בעצמו מכשולים, נפילות, ירידות הרי הוא דומה בעיניו כבלתי-„שתול בבית השם“. שלפי דמיונות של נער זה להיות שתול בבית השם, פירושו הוא לשבת בשלות הנפש על נאות דשא של מי מנוחות וליהנות מיצרו הטוב כדרך שצדיקים נהנים מזיו השכינה שעטרותיהם בראשיהם במסיבת גן-עדן. ולאידך גיסא, לא להיות מורגז מסערת היצר על דרך הכתוב של „במתים חפשי“¹.

אבל דע לך, חביבי, ששורש נשמתך הוא לא השלוח של היצר-טוב, אלא דוקא מלחמתו של היצר-טוב. ומכתבך היקר הנלבב מעיד כמאה עדים כי אכן לוחם נאמן אתה בצבאותיו של היצר-טוב. באנגלית אומרים בזה משום פתיחת פה לשטן) ובכמה מערכות תפול שדוד. אבל אני מבטיח לך שלאחר הפסד כל המערכות תצא מן המלחמה כשזר הנצחון על ראשך, והטרף החד מפרפר בין שיניך. Lose battles, but win wars. החכם מכל אדם אמר „שבע יפול צדיק וקם“³. והטפשים חושבים כי כונתו בדרך רבותא. אע"פ ששבע יפול צדיק מ"מ הוא קם. אבל החכמים

יודעים היטב שהכונה היא שמהות הקימה של הצדיק היא דרך ה"שבע נפילות" שלו. וירא את כל אשר עשה והנה טוב מאד. טוב זה יצר טוב. מאד זה יצר הרע⁴.

אהובי, הנני לוחץ אותך אל לבבי, ולוחש באזניך, כי אילו היה מכתבך מספר לי על אודות המצוות ומעשים טובים שלך הייתי אומר שקבלתי ממך מכתב טוב. עכשו שמכתבך מספר על דבר ירידות ונפילות ומכשולים, הנני אומר שקבלתי ממך מכתב טוב מאד. רוחך סוערת לקראת השאיפה להיות גדול. בבקשה ממך אל תצויר לעצמך גדולים שהם ויצרם הטוב בבחינת חדי-הוא. לעומת זאת צויר בנפשך גדולות של גדולי עולם באותיות של מלחמה נוראה עם כל הנטיות השפלות והנמוכות. ובזמן שהנך מרגיש בקרבך סערת-היצר, דע לך שבזה הנך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאתה נמצא במנוחה שלימה שאתה רוצה בה. דוקא באותם המקומות שהנך מוצא בעצמך הירידות הכי מרובות, דוקא באותם המקומות עומד הנך להיות כלי הצטיינות של כבוד שמים.

ט. עין אי"ה | ברכות ב', פרק תשיעי

שד"מ. "אמרי דבי ר": מאי דכתיב (משלי ל לג): "כי מיץ חלב יוציא חמאה וגו'" – במי אתה מוצא חמאה של תורה? – במי שמקיא חלב שינק משדי אמו עליה"

רבים הם הפדגוגים המתנשאים להביא דרכים להקל את עול הלימוד, וחושבים שביאו ברכה לעולם בהקנותם את הידיעות והלימודים התוריים באופן קל, שלא יצטרך האדם להיות עמל בהם. תועלת הדבר אינה אלא מתעה, כי הידיעות לא תימדדנה על פי כמותם כי אם על פי איכותם, על פי עומק ההבנה וחרירות השימוש בהם לכל חפץ. ביותר לימודי התורה, על פי גודל הרושם שפועלים על הלומד, לענין התכונה של המוסר המעשים הטובים ויראת ה' הטהורה. ובזאת יהיה מועיל רק הלימוד שאינו בא בדרכים קלים ונוחים לקלוט, כי על-ידי היגיעה ועבודה שכלית מתעלה האדם למידות נעלות, ולהיות נוטה אל השכל ואל כל דברי קודש באהבה וחפץ לב, והלימוד פועל עליו להיות כולו נתון ומסור ללימודיו. על-כן תצא מהלימוד שעל-ידי היגיעה דווקא עומק ההבנה והידיעה הברורה עם הפעולה הרצויה לעבודת ה' ויראתו וכל טהרת המדות. אבל הלימודים הנכנסים באופן קל, בלא יגיעה ועבודה כבירה, ישארו לעולם שטחיים וקפויים, עומדים מחוץ לנפשו של אדם הפנימית, ופועלים מעט על מעשיו ועל יצרי לבבו. ע"כ חמאה של תורה, הברור והמובחר שבה, העיקרי, המחזור בעומק רעיון ושום שכל והמרבה אומץ הנפש ביראת ה' ודרכי קודש במי תמצא, רק במי שנתגדל על עבודת התורה בעמל, וקנה אותה בדרכים כבושים שע"י יגיעה ועבודה רבה, שעמדו לו להתרחק מן הילדות וכל געגועיה, לבלתי קנותם בדרך שעשועי ילדים, כ"א מקיא חלב שינק משדי אמו עליה, ע"י רב עמל ויגיעה, יהיה לו המזון הקל והנח למורת רוח. וכמו שיקוף הגדול בהמזון של היונק, עם כל קלות עיכולו ומהירות השגתו, כן יקוף המתרגל ביגיעה ועבודת עיון, שישמח בזה והוא כל תענוגו ומשוש נפשו, בלימודים הנקנים כולם ע"י דרכים קלים, אבל עם זה הם מחוסרים עומק וכח רושם חזק בנפש.

אינך רוצה לגנוב את דעתי, שאחשוב עליך שהנך נמצא בקו הטוב בעוד שבאמת הנך כך וכך, ועוד כך ושבע פעמים כך. ואני מה לי לכל השבע פעמים הללו. בשבילי עובדת היסוד היא כי במשך החודף העבר רכשת לך יריעה הגונה בהלכות נזקי ממון. חזרת כמה פעמים על המס' שלמדת. לא תכחיש את זה. זו היא העובדה המכריעה. בעובדה זו גנזו סוד הנצחון במאבק היצרים שלך.

הנך כותב „לעולם לא אשכח הרצון שהיה בי להצליח ולעלות מחיל אל חיל, אבל חבל כבר אבדה תקותי“. איני יודע כיצד אתה מעיז פנים להכחיש מציאות חיה, האם אתה לא עלית מחיל אל חיל מאותו זמן שנכנסת לבית מדרש? ! מכיר אני אותך שאינך בעל-העזה כזה, אלא שהם הם הדברים, אם מוצא אתה בעצמך שיצרך הרע מתגבר עליך, הנך חושב בטפשותך ובתמימותך שכבר אבדה תקותך. דברייך פשוט מביאים לידי גיחוך. משתתף אני בסבלך הרע, אבל הסבל הזה הוא הרחם של הגדלות. ראיתי את פניך בשעת עיון בהלכה. ראיתי את פניך בשעת הקשבה לשעורים. ראיתי את פניך בליל שביעי של פסח. האותיות החרותות על פניך בשעות הנ"ל הן אותיות של „סוף הכבוד לבוא“. אין שביל הכבוד מתפתל דרך מישור; שביל הכבוד עובר מסתובב נחש על דרך, וכשפיפון עלי אורח. ארסו של נחש בקרבך? – הוא יושף עקב ואתה תשופנו ראש.

ח. אל תחטא בילד | הרב יעקובסון

בני אהובי!

באגרתך האחרונה בישרתני, שהייתה לך הצלחה גדולה בכחינה החודשית, למרות שלא הכנת עצמך לבחינה.

אהובי! לא אכחד ממך שבשורה זו לא שימחה את לבי. שמח יותר הייתי לו בישרתני, שאומנם לא הצלחת בבחינה, אבל הכנת עצמך כראוי, ולמדת בשקידה ובחפץ. הן יודע אתה היטב, שהעיקר הוא העמל. אין הישיבה עורכת בחינה כאן, בעלמא דשיקרא, "אלא כנגד יצר הרע" – לעורר ולהלייב הלבבות להתגבר על כבדות החומר ולעמול. אבל בלא עמל – מה לי הצלחה ומה לי כישלון – אחד הם לי. אדרבא! אם יכול אתה להצליח אף בלא הכנה, הרי שאתה נתבע יותר.

מצאתי כתוב בשם הסטייפלר זצ"ל, שהיום הבחורים נופלים בנקל כי הם מפונקים, משום שמעודדים אותם יותר מדי. כדאי לכם לעיין שם, כי אתם טוענים שאין שום חשש לעודד יותר מדי, והעידוד לעולם אינו מזיק.